

Fig. 1. Fjelstrup. Ydre, set fra sydøst.

E. M. 1952

FJELSTRUP KIRKE

SØNDER-TYRSTRUP HERRED

Kirken, der muligvis var indviet til *Jomfru Maria*, idet et Maria-vikarie 1569 af hertug Hans skænkedes til Haderslev hospital¹, var oprindelig en af Slesvigbispens patronatskirker og betalte 24 sk. i cathedraticum. Efter reformationen blev den hertugelig (jfr. Aller p. 258) og overgik efter hertug Hans' død 1580 til kongen, der i det mindste senere besatte kaldet direkte gennem tyske cancelli.

Kirken ligger vestligt i landsby og sogn; den store kirkegård hegnes af stendiger, der er kløvet og omsat undtagen på en strækning i nord, nær nordvesthjørnet; langs digernes inderside er der hundredårige linde (rgsk.). I vest findes køre- og fodgængerlåger med piller af granit og tegl, til de andre sider flere låger med granitstolper, alle fra forrige århundredes sidste halvdel og forsynet med de sædvanlige nygotiske støbejernsfløje (en enkelt er dog af smedejern)²; den gamle hovedindgang lå i nord.

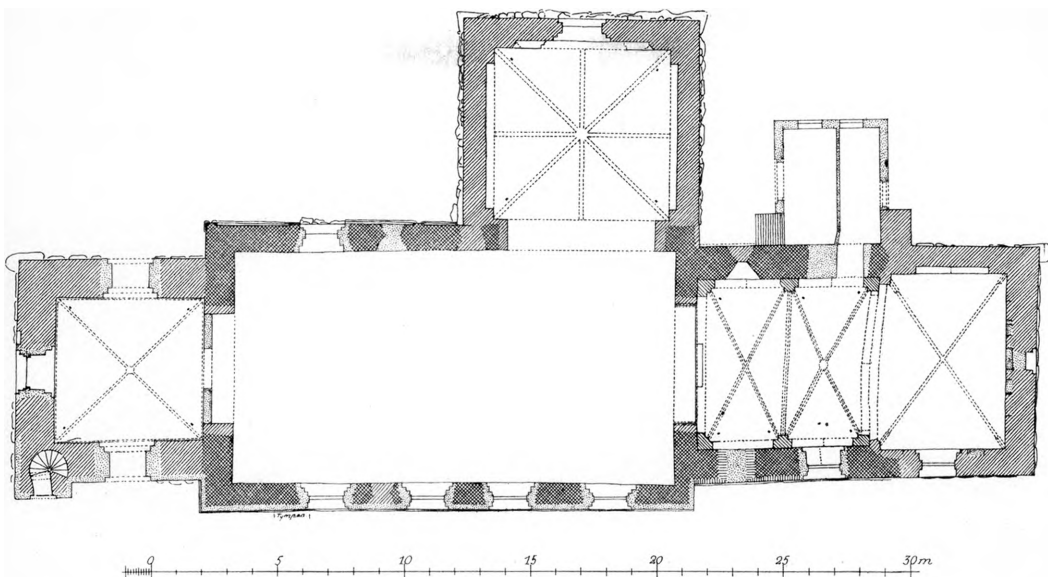

Fig. 2. Fjelstrup. Plan. 1:300. Målt af Erik Hansen 1952.

Kirken består af senromansk kor (med \uparrow apsis) og skib samt tre tilbygninger fra sengotisk tid: korforlængelse, korsarm på skibets nordside og tårn i vest; et sakristi i nord fra 1851 har afløst et i syd fra renæssancetiden, og et våbenhus foran syddøren er nedrevet 1851. Kirken har afvigelse til syd.

Den romanske bygning er opført o. 1200 (sml. nedenfor) af munkesten i munkeskifte (stenmål i gavle 27,5—28 × 11,5—12 × 8—8,5 cm, 10 skifter = 102); den har været meget pyntelig, men er nu så stærkt medtaget og skalmuret, at kun den vestlige del af skibets nordmur er nogenlunde intakt (højden over sokkel er 5,2 m); om *apsiden* minder femten krumhugne, hulkelprofilerede sokkelkvadre under korforlængelsen. Den påfaldende ændring i murtykkelse fra kor til triumfvæg og skib indicerer måske en forskel i byggeperioder, som ellers ikke lader sig påvise umiddelbart. Skibets nordmur har dobbelt-sokkel af to skifter granitkvadre, det øverste med hulkel, det nederste med rundstav over hulstav; det øverste skifte har haft hjørnekopper, som det endnu ses på skibets sydvesthjørne (i diget ved den søndre låge i øst findes en profileret hjørnekvader). Af murenes udsmykning med lisener og rundbuefrise er der kun lidt tilbage; på den nævnte del af skibets nordmur er der to lisener, den ene ved vestenden og den anden godt en meter vest for murens midte, således at det ikke med sikkerhed lader sig afgøre, om muren har haft to eller tre blændingsfelter; foroven er lisenerne forbundet med en rundbuefrise uden konsoller. Et brudstykke af en buefrise vestligt på korets nordmur antyder en lignende udsmykning som skibets, men buefragmenternes placering synes at

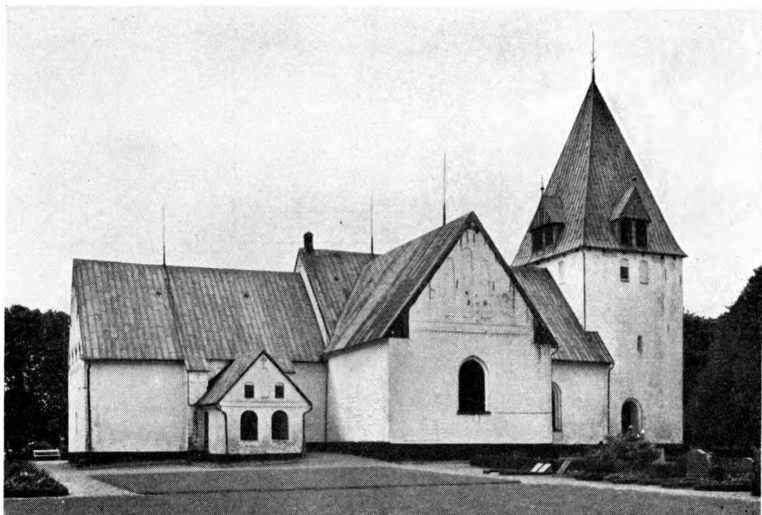

Fig. 3. Fjelstrup. Ydre, set fra nord.

E. M. 1952

udelukke endelisener i vest. Hver af korets langmure må have haft to vinduer, af hvilke det vestligste i nord, der har stærkt smigede, indvendige karme, er tilmuret udvendig. Antallet af vinduer i skibets langmure lader sig ikke sikkert fastslå; tæt op mod den østre lisén på nordmuren sidder et tilmuret vindue (195 cm over soklen og 250 cm højt), hvis placering taler for endnu et vindue i samme blanding, men vest for dørstedet; øst for det tilmurede vindue spores indvendig et andet, hvis form på grund af pudslagets tykkelse ikke kan bestemmes, men det er ældre end kapellet. Den brede norddør sidder i et svagt fremspringende, delvis ødelagt murfelt, der bryder begge sokkelskifter, mens lisenerne kun bryder det øverste; på en i kapellets østmur genanvendt sokkelkvader brydes hulkelen af et 36 cm bredt lisénforlæg, og det er sandsynligt, at der under hver lisén har siddet en sådan kvader. I syd har der været en søjleportal med et reliefpydet tympanon (fig. 4), som nu er indmuret omtrent på dørens plads, mens brudstykker af de tilhørende ottekantede *søjler³, der blev fjernet fra kirken før 1896 (kroniken), findes i Haderslev museum; fire krumhugne kvadre ved den søndre kirkegårdsplads er antagelig stiksten fra portalen. Langs tympanets buede kant er der en palmetfrise, som svarer til frisen på kirkens døbefont (sml. denne); det lave relief, der forestiller den korsfæstede, foroven flankeret af sol og måne, fornedet af Johannes og Maria (den sidste med et mærkeligt dragelignende dyr ved sin side), er ikke fremragende håndværk, men kunsthistorisk interessant; gennem den stærke svajning af Kristusfiguren skiller relieffet sig ud fra den højromanske korsfæstelsesgruppe, som præges af streng frontalitet, og kan tidligst være fra o. 1200⁴. — Den store, meget fladtrykte og måske udvidede triumfbue har smalle, skråkantede

Fig. 4. Fjelstrup. Romansk tympanon (p. 302).

E. M. 1952

kragbånd og overgribende stik. Begge skibets taggavle er bevaret, men flikkede og forhøjede; i den østre er der en vistnok samtidig, fladbuget åbning med et tre cm overgribende stik. — Over koret, op mod triumfmuren, ligger der en romansk bjælke (35 × 13 cm), som på undersiden har flere jernsøm, der har fastholdt en ca. tre cm tyk brædebeklædning; den følgende spærfod i nord er en overskåret, romansk bjælke, og flere af bjælkerne over skibet er uden tvivl romanske (sml. iøvrigt tagværkerne).

Ændringer og tilføjelser. Korets to krydshvælv hører antagelig 1300'rne til; de har falsede piller med retkantede fremspring for de spidse gjordbuer og profilerede (afrundet trekløver) for ribberne, mens gjordbuen, der ligesom ribberne har spidst trekløverprofil, forløber i pillen; vederlagshøjden markeres ved et skarpt knæk og profilernes veksl. I østhvælvet mødes ribberne i en rund slutsten, og der er små, rektangulære trækuller i flere af hvælvenes svikler; i østhvælvet sydskæppe tillige to huller for messeklukkereb. Samtidig med overhvælvningen er koret blevet forhøjet og den romanske rundbuefrise erstattet af en fladbuegesims, hvis buer er samlet parvis; gesimsen er kun bevaret på nordsiden.

Kirkens tre *sengotiske tilbygninger* er af munkesten i munkeskifte, og fornedet i murene er der genanvendt ældre materialer; i korforlængelsen således sokkelkvadre fra apsis, i korsarmen sokkelkvadre fra skibets nordmur (øverste skifte som sokkel i øst, underste i vest), og i tårnets vest- og nordmur er der en del materiale fra skibets vestgavl. *Korforlængelsen* har i østgavlen et lavt-siddende, blændet, fladbuget vindue og derover en særpræget blændingsgavl;

lige under gavlens fodlinie er der en firkløverfrise af formsten⁵, derover følger to savskifter, fire rækker aftrappede, rhombeformede blændinger (4—5 cm dybe) og øverst atter to savskifter. Det indre er bygget med overhvelvning for øje og er da også ret hurtigt blevet hvælvet; alligevel spores der vestligt i syd-væggen, delvis skjult af hvælvet, et spidsbuets stik, der er overskåret af hvælvet; dette kan stamme fra en tilmuret blænding, thi der kan næppe nogen sinde have været et vindue på dette sted, men det er måske rimeligere at se stikket som et led i sammenføjjningen af korforlængelsens og apsidens murværk. Syd-væggen har forneden spor efter to fladbuede blændinger og østvæggen efter fem, forneden to (på hver side af det foromtalte vindue), foroven tre, af hvilke den midterste er højest og utilmuret; i nordvæggen er der een stor, spidsbuets blænding. Hvælvet har kun skjoldbue mod vest, og ribberne er kvartstens, på det allernederste stykke dog profilerede som det romanske kors; kapperne er ret stærkt puklede. Af de to støttestykker på det forlængede kor er den østre (med to korsformede blændinger) gotisk, den vestre fra renæssancetiden.

Korsarmen (eller kapellet) har i nord et bredt spidsbuets, falsset vindue med prydskitte af bindere og derover et savskifte og et blændingsbånd samt tre højt fladbuede blændinger flankeret af to små cirkelblændinger; blændingerne er kun få centimeter dybe, og hele blændingsdekorationen er rykket lidt mod øst i forhold til gavlens midtakse. Det indre, som står i forbindelse med skibet ved en stor, spidsbuets arkade, har et ottedelt hvælv med spidse skjoldbuer undtagen i syd; ribberne mødes i en rund, svagt nedhængende slutskive; lette overribber med trinkamme og topkvadrat.

Tårnet har i vest spor efter en fladbuet, indvendig falsset, oprindelig dør, og nord for denne er der udvendig en fladbuet, halvsten dyb blænding, som sikkert har haft en pendant i den ommurede del syd for døren⁶. Tårnrummet åbner sig med en spidsbuets arkade til skibet og er dækket af en samtidig krydshvelving med kvartstensribber og et svagt fremspringende skifte i fødselslinien. Trappen, der har rund spindel, er dels indbygget i murlivet, dels i et murfremspring, men den er næsten helt ommuret (sml. nedenfor). Trappen giver adgang til begge de øvre stokværk; mellemstokværket har til hver af de frie sider en fladbuet lysåbning (den vestre tilmuret) og klokkestokværket til hver side to fladbuede glamhuller; nordmurens flankeres af to cirkelblændinger, og mellem stikkene er der små stykker af et blændingsbånd, mens der nordligt på østmuren er en kvadratisk, korsdelt blænding. Syd- og vestsiden er næsten helt skalmuret 1721—22 eller 1769 (rgsk.); fra det sidste år stammer talrige jernankre med årstal og flere initialer på sydsiden: Christian VII.s kronede monogram, FVK og ICP (sml. Hjerndrup p. 291), MM (Mathias Mayland, præst), CPG og IIK (Christian Pedersen, Gammelbø (jfr. alterstager) og Jens Jensen, Knud, kirkeværger)⁷.

Fig. 5. Fjelstrup. Indre, set mod nordøst.

K. M. 1952

Sakristiet (og ligkapellet) på korets nordside afløste 1851 et *ældre*, der lå på sydsiden⁸; dette sidste nævnes 1711 (rtk.)⁹ som blytækt, og det må være opført i renæssancetiden, eftersom hele det parti af koret, der skjultes af sakristiet, allerede forinden eller snarere samtidig med sakristiets opførelse er blevet skalmuret i krydsskifte; sakristiet var omkring fem meter bredt, dets tagry nåede korets sugfjæl, og det stod i forbindelse med koret gennem en kurvehanksafdækket dør.

Et 1851 *nedrevet våbenhus*⁸ foran syddøren var sikkert middelalderligt; 1711 var det teglhængt (rtk.).

Undersøgelseskommissionen fra 1711 nævner en liden udbygning på hver side af tårnet, hver med to låger for (rtk.).

Det 17. århundredes krige har sat deres spor i de store reparationer på kirkebygningen omkring 1650—60, og fra den tid stammer skibets loft af fyrrepanel, som nævnes 1711 (rtk.), og hvorom Abildgaard (p. 125) siger: »Under Loftet, som er indlagt med Løvværk, staar denne Indskription: Anno 1648¹⁰ haver M. Johannes Rotleben Provost oc H. Jorgen Barsøe Sogen prest ladet dette renovere oc oplege. Jens Ovdsen i Haw Kiercwerge«. Abildgaard fortsætter: »Et andet Sted under Loftet neden i Kirken staar A.D. 1551, dernæst staar: Her Ivren Barsø¹¹ Sogen [præst] Her til Fielstrup Kirk. Renoverit 1761 Hr.

Mathias Meiland, Nis Thuseng K-verger«. Skibets loft blev gipset 1851, men der er en mulighed for, at rester af panelloftet er i behold. — Omkring 1770 var der på ny store istandsættelsesarbejder på skibet, og ved denne lejlighed synes størstedelen af dets sydmur at være blevet skalmuret med kvadre (1770, en hammer og initialerne HBB er indhugget i en kvader)¹², resten med små, gule sten.

Tagværkerne. Det er nævnt foran, at der er romanske levn i bjælkelaget; i oversiden af den bevarede bjælke over koret er der huller efter to sæt skråstivere, og flere af korets og skibets spær har tilsvarende huller, som tyder på, at spærerne er romanske; spærfagene er omsatte og forsynet med yngre hanebånd og spærstivere. Tagværket over korsarmen er af krydsbåndstype, men omsat og ændret; det er af eg og senmiddelalderligt ligesom spirkonstruktionen, der har en 16 × 16 cm konge med hjørneaffasninger; de små kviste er oprindelige.

Kirken står hvidkalket med sorttjæret sokkel, sugfjæl og blytag, hvorpå flere blytækkerårstal fra forrige århundrede samt (på kortaget) en tavle fra 1700'rne med initialer svarende til dem, som findes i tårnets jernankre. Spiret har antagelig tidligere været spåntækt (sml. rgsk. 1661 og 1664). Jernvinduerne og tårnets to døre stammer fra hovedistandsættelsen 1851⁸, der er nævnt ovenfor. Koret har gulv af hvide og brune fliser, midtergangen af ottekantede gule og firkantede sorte, mens det øvrige gulv er lagt af gule sten.

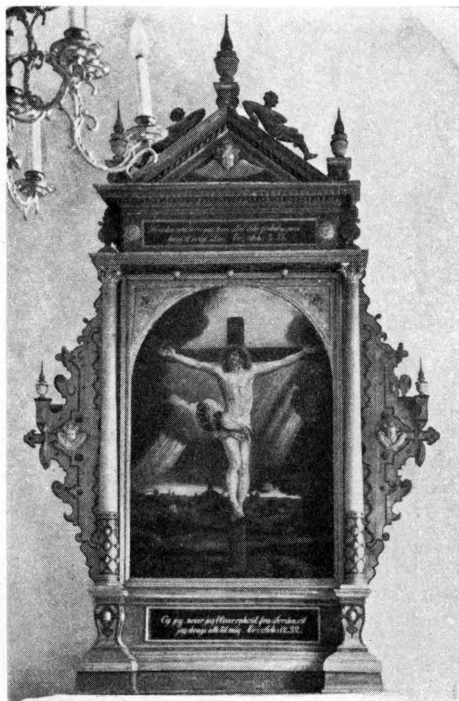
Spirets *vindfløj* er af dragetype med årstallet 1824.

INVENTAR

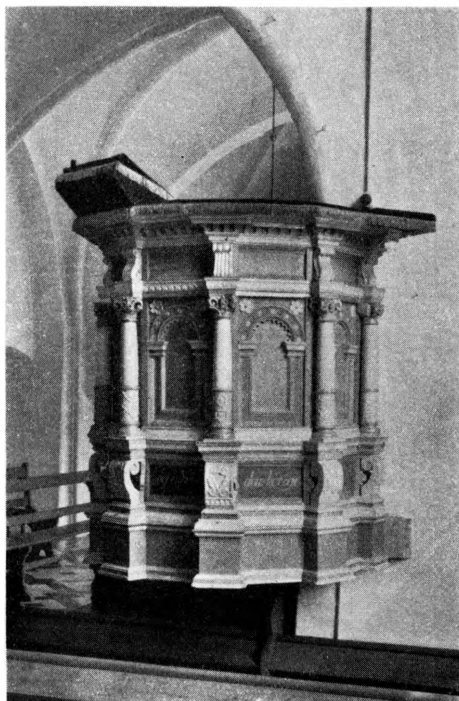
Alterbord, gotisk, af munkesten, på de tre sider dækket af et glat bræddepanel (med påmalet: A. Rosendahl 1852). Bagsiden, der er ca. 65 cm fra korets østvæg, måler ca. 195 cm. En ca. 110 cm lang stenplade, tilsyneladende med undersmig, øverst i bordet er måske en rest fra det oprindelige, romanske alterbord.

Alterklæde af rødt, uldent stof, med guldkvaster, mønstrede guldborter og guldkors, muligvis identisk med det »festantependium«, der 1895 anskaffedes hos Gebr. Stoffregen, Hannover, for 180 mk.¹³.

Altertavlen (fig. 6) indeholder nogle få rester af en renæssancetavle fra 1617 (Abildgaards dagbog p. 125), nemlig postamentet, to kun delvis bevarede søjler med kassetteværksprydbælter, de smalle storvinger samt topgavlen. Resten af tavlen er af fyrretræ og stammer formentlig fra omdannelsen 1864. Oprindeligt har tavlen svaret til Magstrups (Gram hrd.) og har været af den i amtet almindelige type med frie sidestykker. Nu flankeres storfeltet af de to tilspidssende renæssancesøjler, som er forlænget til det dobbelte. Mellem de gamle

E. M. 1952

E. M. 1952

Fig. 6—7. Fjelstrup. 6. Altertavle, delvis fra 1617 (p. 306). 7. Prædikestol (p. 310).

vinger, der har englehoved med korslagte vinger, og storstykket er indskudt et fyrrebrædt, og over den spinkle gesimsbjælke giver frisepartiet plads for to udsavede spir over storsøjlerne. I trekantgavlen et stort englehoved; på skråkanterne ligger nøgne figurer. Rammeværket står nu med en lys, grumset egetræsådring, der har brune konturer, søjleskafterne er hvide, englehovederne, kapitælerne samt de pålagte springlister forgyldte. Storfeltets nuværende oliemaleri, Kristus på korset, malet af Frida Matzen 1864 (den daværende sognepræsts frue), har afløst tavlens oprindelige nadvermaleri, efter samme forlæg som malerierne i Stepping (Sdr.-Tyrstrup hrd.) og Vojens (Gram); det er udført i olie på træ og måler 150×124 cm. Nu ophængt i skibet.

Altersølv. *Alterkalk* og *disk* anskaffedes 1655, da der ifølge kirkeregnskaberne for 1656 købtes $37 \frac{1}{2}$ lod sølv à 22 sk., mens guldsmeden (Thomas Hansen Bahr, se disk) fik 11 mk. for arbejdet. Han har imidlertid samlet kalken af ældre dele. Den flade, nærmest sekskantede knop med gennembrudte stavværksvinduer på over- og undersiden stammer fra en gotisk kalk; de små, glatte rudebosses har sikkert haft påloddede plader med bogstaver (sml. Frørup p. 354 og Jegerup, Gram hrd.). Foden, der er sekstunget og ret flad, hidrører fra en renaissancekalk fra o. 1600 eller noget før. Den har kun diminutiv fodplade, standkant mad

ruder mellem dobbeltstreger og fastsnittet krucifiks på en af tungerne. En graveret versalindskrift langs tungeranden lyder: »Fielstrup kierke kalck oc disch anno 1655«; under foden: 37½ Lot. Skaftet er glat, sekskantet, bægeret stort; højde 17 cm. Den repareredes 1815 (rgsk.). *Disk* med cirkelkors og stemplet THB (sammenskrevet) for Haderslevguldsmeden Thomas Hansen Bahr (Bøje p. 225). Nyere *oblatæske* af plet. *Vinflaske* skænket 1945 i anledning af befrielsen.

Sygekalk, fra 1815 (rgsk.), af samme type som Vodders (Hviding hrd.). 12,3 cm høj, med sekskantet fod på tilsvarende fodplade, sekskantet skaft, midtdelt, ritlet knop, lavt udsvajende bæger. På fodpladen stemplet: IAM i rektangel for Haderslevguldsmeden Johan Adolf Müller (Bøje 1594). Samtidig *disk* med cirkelkors. Drejet *trææske* til oblater.

Alterslager. 1) (Fig. 11) o. 1750, med stor, flad fodskål og muslingeriflet lyse-skål; slankt skaft med varierende pæreformede led om to midtringe; højde 39 cm. Nu i sakristiet. 2) (Fig. 12), 1767, nøjagtig svarende til Skrydstrups (Gram hrd.) med stor, hvælvet fod- og mindre lyse-skål samt skaft med symmetriske balusterled om midtkugle. Graveret kursiv på fodskålene: »Christian Pedersen (på den anden: Ana(!) Catrina) Gammelbøuy 1767 gratis« (jfr. jernbogstaver på tårnet p. 304). Højde 45 cm.

Lyseslukker fra 1700'rne, helt af jern; skaftet ender i kugleled, den slanke slukketragt i en volut.

Et †*brudesmykke*, der indbragte 4 mk. ved »Verlöbung und Copulation«, er opført under præstens *accidentia* i inventariet for 1776¹⁴.

Døbefont (fig. 8), romansk, af granit; den slanke kumme, 72 cm i tv., nu ret kraftigt ophugget, har under mundingsstaven et forsænket bælte med reliefhugget bølgeranke; foden, af form som et omvendt terningkapitæl, har på de tre hjørner (det fjerde afslået) slanke knopper, og på de to rundstavindrammede sider en roset og et træ; de to andre er glatte. Intet afløb. Højde 93—94 cm. Indvendig i kummen er der spor efter blå maling. 1876 blev fonten olie-malet¹³, 1897 rensedes den og opstilledes »foran den anden korbue«¹⁵. (Mackeprang: *Døbefonte* p. 331 f., muligvis fra Haderslevværkstedet).

Dåbsfad af messing, formodentlig fra årene efter genforeningen, med relief-versaler: Lader de smaa børn komme til mig etc.

En baldakinformed *fontehimmel* ligger nu i klokkestokværket; den omtales som et trælag i inventariet 1776 og 1777¹⁴.

Rester af en *fontelukkelse*, fra 1700'rne, bestående af panel forneden, tremmeværk foroven samt dør med malerier forneden af Jesu dåb (i dansk landskab) og engel bag skægget mand i søjlehal. Blåmalet. Opbevares nu i miserabel tilstand på skibets loft.

*Korbuekrucifiks*¹⁶ (fig. 9—10), ungotisk, o. 1250, et af de bedste middel-

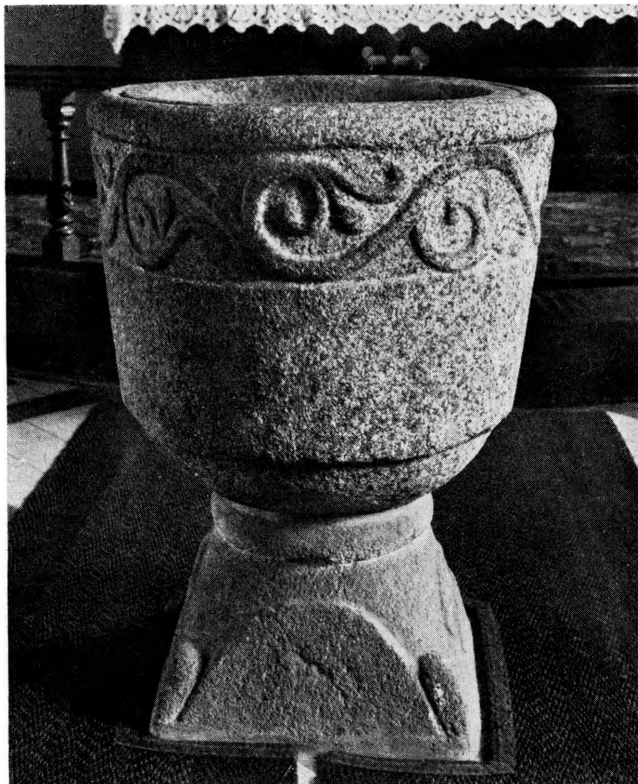

Fig. 8. Fjelstrup. Døbefont (p. 308).

P. N. 1923

alderlige krucifikser i Danmark, i type svarende til Højers (Tønder amt) og Nybøls (Sønderborg amt). Den 205 cm høje, kronede figur er fæstet til korset med tre nagler, kroppen svajer svagt ud til venstre, og hovedet hælder mod højre, således at hele figuren danner en bue. Ansigtet er noget fladt, hår og skæg sirligt ordnet i bukler og krøller, og fire hårløkker falder nøje symmetrisk to og to ned på hver skulder som på de tidligromanske krucifikser; øjnene er åbne, armene skråt strakte med en svag antydning af den senere så almindelige unggotiske buelinie. Der er på en stilfærdig måde gjort rede for alle detaljer ved krop og arme: senere spænding er fremhævet, ribben og brystvorter, navle antydet, og disse enkeltheder i forbindelse med de lange, slanke lemmer giver et indtryk af fin elegance. Bag det knap knælange lændeklædes vulst fornemmer man ikke mere bæltet, men vulsten er i venstre side slået op i en stor, sløjfeagtig knude. Figuren er bagpå meget dybt udhulet, en omstændighed den måske skylder sin gode bevaringstilstand. Selve korset, af sachsisk type (jfr. bl.a. Nybøl, Højer og Halk), er formet som en halvrund stamme inden for en plan ramme, der for enderne af de vandrette korsarme

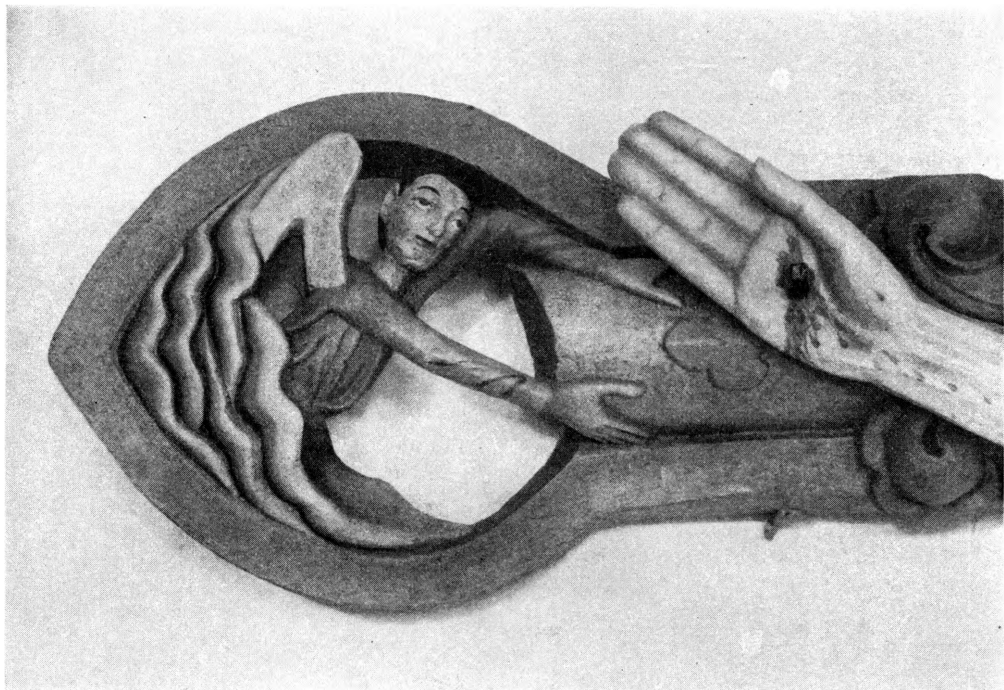

Fig. 9. Fjelstrup. Detail af korbuekrucifiks fig. 10 (p. 308 ff.).

Ejnar V. Jensen 1943

(de lodrette er afsavede) løber ud i en bøjle, hvor en lille engel dykker ud af et skylag og griber om korstræet; langs korsstammen og armene løber spinkle stængler, hvorfra der dels udgår trekløveragtige blade, dels — ud på rammen — bolleagtige blomster.

Krucifikset, der siden 1879 havde stået med en hæsleg »naturfarve«¹³, blev 1943 istandsat af Peter Kr. Andersen »til Minde om Ingeborg Schrøder, f. Bindslev«. Under flere farvelag afdækkedes den nuværende staffering, der kun udbedredes lidt (indberetn.). Korset står nu gulligt, figurens legemsfarve er gullig-bleg med fine bloddråber fra sårene, lændeklædet er gulligt med rødlige skygger samt orangefarvet kant forneden, kronen med samme farver. På skibets nordvæg.

»En knælende, kvindelig *†figur* i meget gammel dragt«, middelalderlig, »groft forarbejdet«, fandtes 1808 i materialkammeret (præsteindb.).

Prædikestol (fig. 7), i renæssance, fra o. 1600 eller lidt før, beslægtet med Åstrup (Haderslev hrd.). Den er på fem små fag, har korintiske hjørnesøjler med kassetteværksprydbælter, tværstreger og forsænkede kuglebosses i bueslaget og omløbende fyldingsramme under de stærkt leddelte profilkapitæler. På postamentfremspringene er der modvendte dobbeltvolutter, mens frise-fremspringene selv er formede som dobbeltvolutter med rifler på forsiden og

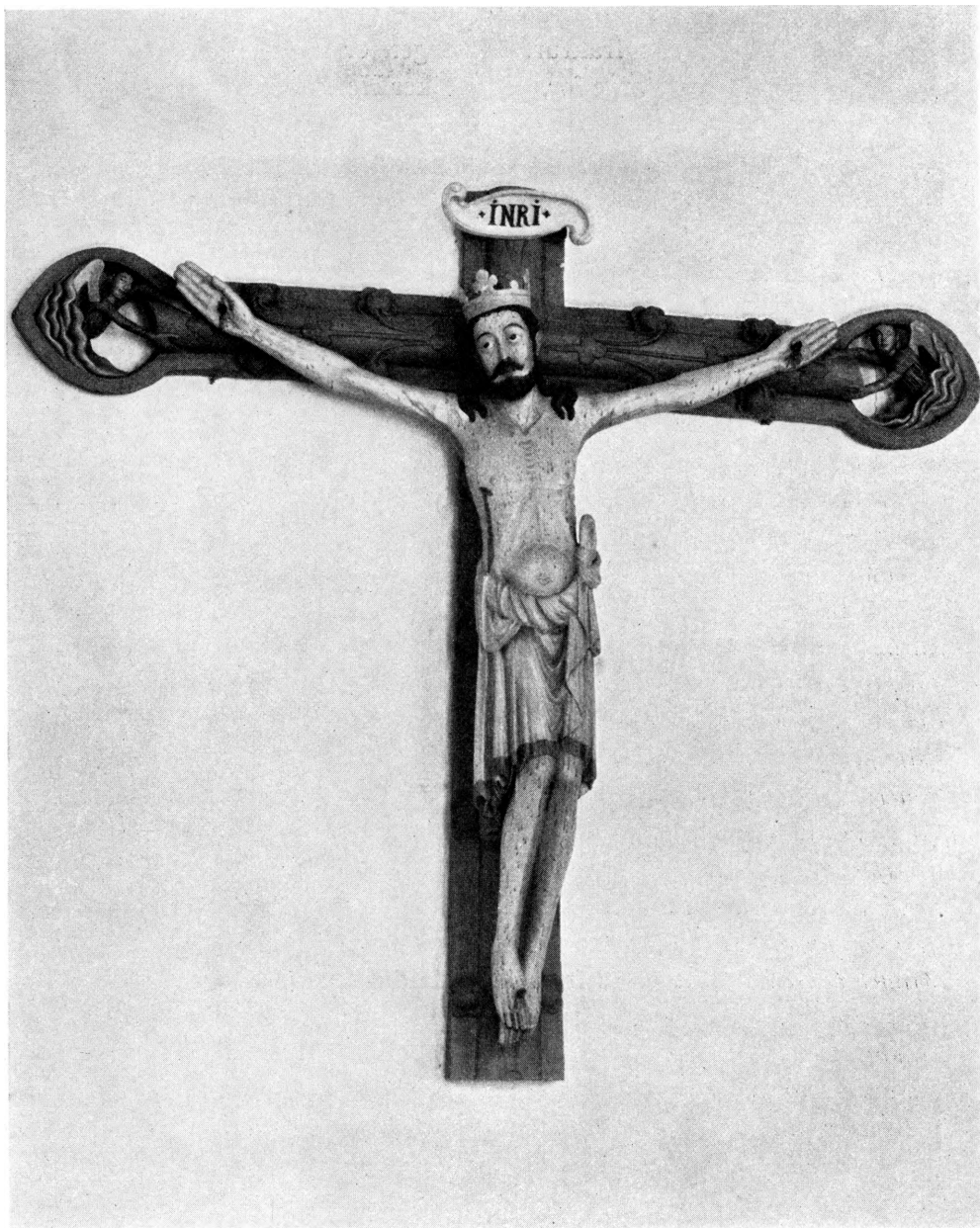

Fig. 10. Fjelstrup. Korbuekrucifiks (p. 308 ff.).

K. M. 1952

tværstreger på kantsiderne. Stolen, der hænger i triumfbuens sydside, er staf-feret med hvidt og forskellige nuancer af perlegråt samt guldbronze på kapi-tæler, baser og enkelte tværgående lister; men et enkelt prøveafdækket felt viser det nøgne træ og et simpelt lille, skabeloneret guldmønster midt i feltet,

svarende til tegningen på Vonsbæk prædikestol (Haderslev hrd.). I frise- og postamentfelterne skimtes fraktur. Opgangen er nyere, måske fra 1819, da præsten fik besked om at sørge for, »at snedker Henningsen indrettede prædikestolen passende og anstændigt«¹⁷. Muligvis fra samme tid er *lydhimmelen*, en ottekantet polygon med frisefelter og skråtrifledede gitterværkstopstykker.

Stoleværket er fra 1907, leveret af N. Jürgensen, Haderslev¹⁵. På et af de tidligere *†*stader, herregården »Kehlets (Keldet) fruentimmerstol«, fandtes ifølge Danske Atlas (VII, 152) Gunde Langes og Catharine Breides navne og våben samt vistnok årstallet 1553. Ifølge Haupt ødelagdes stolen ved restaurering, og gårdens ejere lod lave et skab deraf. *†*Stolestader til sydsiden anskaffedes 1579 for 242 mk.¹⁸. Abildgaard noterer i sin dagbog (p. 125), at de fleste af stolestaderne bærer årstallet 1635.

På *†skriftestol*, fra o. 1650, læste Abildgaard (smst.): Hr. Bonaventura Re-feldt probst (se p. 164), hr. Georgius Barsonius pastor (sognepræst for Fjelstrup ca. 1645—1661).

Orgel fra 1880, leveret af Marcussen, Åbenrå², forstørret og noget tilbage-rykket 1914. Pulpituret, af egnens vanlige slags, hvilende på 12 søjler med korintiske støbejernskapitel, er gjort hos I. B. Hansen, Haderslev¹³. 1907 erstattedes brystningens oprindelig midtparti af et tremmegitter².

Pengeblok, fra 1700'rne, jernbundet, i tårnrummet.

Klingpung, o. 1900.

Maleri: Se det Guds lam, fra 1700'rne, tarveligt og mørknet. En ung mand i blåt gevan dt og med korsstav peger op mod gudslammet, der åbenbarer sig i en strålekrans på baggrund af mørke skyer; sort ramme med springliste og spor efter rose-maling. På korets nordvæg.

Præsterækketavle fra 1913¹³. I nordre tilbygning, på vestvæggen.

Mindetavle fra 1920 over 19 fra sognet, faldne i verdenskrigen 1914—18, tre marmortavler samlet i en egetræsramme. I nordre tilbygning, på østvæggen.

Klokker. 1) 1838. Støbt af J. Maschmann, Frederiksværk. »Tietcke pastor, P. Nissen og Iørgen Hansen kirkeværgere«.

2) Genforeningsklokke, støbt af de Smithske støberier i Ålborg. »Jeg blev givet til minde om biskop i Slesvig, Ulrik Seckmann Boesen, præst i Fjelstrup 1848—54, af hans ældste sønnesøn 1920 — Gæst byder jeg, fest pryder jeg, død bryder jeg, dansk lyder jeg«; verset forfattet af professor Vilh. Andersen. I en medaillon læses omskriften: Agnes Slott-Møller 1920, der har givet tegning til klokkens udsmykning¹⁹.

†Klokker. 1) 1517. Ifølge præsteindberetningen 1808 bar den mindste klokke indskriften: »Jesus Nazareth Rex Judæorum« samt årstallet: »Anno DNI Tusen V. Hunner xvii«. Muligvis er det den samme klokke, som man havde til hensigt at ombytte med en anden af nogenlunde samme størrelse, der kunne

E. M. 1952

Fig. 11—12. Fjelstrup. Alterstager o. 1750 og 1767 (p. 308).

leveres af en klokkestøber Matz Pag i Haderslev, da den gamle klokke var revnet ved sørgeringningen efter Christian VII.²⁰. 2) 1571 ansøgte kirkens kapellan, David Barsø, hertug Hans om at få en ny klokke på kirkens bekostning, dog mod at sognet tilskød 40 mk.²¹; ifølge kirkeregnskabet skulle sognefolket lægge 100 mk. til kirkens udlagte 200 »wegen des olden Klocces«, hvilket tyder på, at det drejer sig om en omstøbning. 3) 1709¹⁴, omstøbt af klokkestøber Johan Asmussen i Husum, der skulle levere en klokke, der vejede 1600 pund lige som den gamle, brustne²². 4) 1855, omstøbt af Gamst og Lunds efterfølgere, København; den nedtoges 1917 ved den almindelige klokkeaflevering²³.

GRAVMINDER

Tre ens *grausten* over gårdejer Michel Jepsen af Boxhave og hans to hustruer. Han var født på Boxhave 10. april 1764, først gift, fra 1788—1825, med Maren Simonsdatter Bygvraa, født 13. maj 1763, død 23. maj 1825, dernæst, fra 1825—32, med Maria Sophia Christensen, født i Sautrup på Sundeviid 21. dec. 1792, død 3. nov. 1832. Han døde 7. febr. 1843 i en alder af 78 år og 10 måneder. Alle stenene er af sandsten med profilerede kanter og vifteornamenter i hjørnerne. Hans måler 185 × 86, hustruernes 104 × 56 cm. Opbyggelige ord; skriveskrift. På kirkegårdsudvidelsen, nordøst for kirken.

En *mindsten* for Peder Skau afsløredes 1925 på kirkegården.

KILDER OG HENVISNINGER

LA. Haderslev provstearkiv: kirkeregnskabsbøger for Fjelstrup 1564—1847 (*rgsk.*). — Sager ang. de enkelte sogne, Fjelstrup 1623—1920. — LA. Haderslev provstis fælles kirkekasse: regnskaber med bilag 1800—47. — LA. Fjelstrup præstearkiv: af pakken Bb 5, 1763—1847, gamle papirer af forsk. indhold, navnlig inventarier. — Cc. Kirkeinventarier 1776—1911. — LA. Visitationssager, slesvigske registratur nr. 104, Kirche zu Fjelstrup, 1774—1850. — Se iøvrigt arkivalier for Haderslev provsti i almindelighed p. 28. — Svar 1922 på kirkeklokkecirkulære 1918. — Museumsindberetninger af S. A. Claudi-Hansen o. 1910 og P. Kr. Andersen 1941 (inventar), 1943 (restaurering af krucifiks) og 1950 (forundersøgelse af prædikestol). — Undersøgelse og beskrivelse ved Elna Møller, Erik Moltke og Vibeke Michelsen 1952.

Haupt I, 345 ff.

Indberetning fra sognepræst J. P. Windekilde 1808 (NM).

¹ Jensen: Statistik, p. 190. ² Provstearkiv, sager ang. de enkelte sogne, etc. 1623—1920.— Fælles kirkekasse, sager vedr. ombyggn. etc. 1800—96. ³ Portaler med ottekantede søjler er sjældne, sml. Mackeprang: Portaler, p. 71. ⁴ Smst. p. 147, 149, 332. ⁵ Sml. Ørslev, DK. Sorø, p. 901, og Tårnby, DK. Københavns amt, p. 284. ⁶ Sml. tårnet ved Esgrus i Sydslesvig, Kunstdenkm. Kr. Flensburg, p. 109 ff. ⁷ Oplyst af pastor Hejselbjerg Paulsen, Fjelstrup. — På to kvadre forneden i tårnets sydmur; træffes også på en kvader, der ligger som trappetrin ved sakristiet. ⁸ Fælles kirkekasse, sager vedr. ombyggn. etc. 1800—96. ⁹ Sakristiet er afbildet på et kort fra 1795 (ved Fr. Feddersen), som opbevares ved embedet. ¹⁰ Regnskaberne for 1668 omtaler indkøb af mange brædder, kønrøg, lim, knopper til loftet og tømmer til stillads samt meget snedkerarbejde. ¹¹ Ivren eller Georg Barsø var præst fra (1549)—1562 og den første af præstedynastiet Barsø, der gennem fire generationer beklædte embedet i Fjelstrup (Arends, III, 13). ¹² I to andre kvadre er indhugget N I W og I I K (sml. tårnets jernbogstaver). De mange kvadre må antagelig være ført til kirken ved restaureringen. ¹³ Fælleskirkekassen: rgsk. med bilag 1870—1924. ¹⁴ Fjelstrup præstearkiv: af pakken Bb 5 etc. 1763—1847 eller Cc. Kirkeinventarier 1776—1911. ¹⁵ Provstearkivet: sager ang. de enkelte sogne etc. 1623—1920. ¹⁶ Matthaei: Holzplastik, p. 18 f. Fritz Fuglsang: Einige Holzskulpturen westfälischer Stilrichtung in Nordschleswig, i Nordelbingen VIII, 134, samme, i katalog til jubilæumsudstillingen i Flensburg Städtisches Museum. 1953. p. 10 nr. 9, og Poul Nørlund, i Danmarks Billedhuggerkunst, 1950, p. 63. ¹⁷ Amtsvisitationssager: diverse udtagne sager etc. ¹⁸ H. Hejselbjerg Paulsen, i Den nordslesvigske Kirke, I, 86. ¹⁹ De sonderjydske Kirkeklokker, 1925, p. 11 og 23. ²⁰ Se note 17, sag nr. 924. ²¹ Kirkehist. Saml. 3. rk. I, 739. ²² LA. Åbenrå. Carsten Petersens arkiv, u. år. ²³ Note 8 og svar på klockecirkulære 1922.

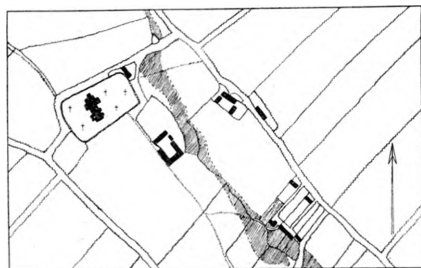

Fig. 13. Fjelstrup. 1788.